

Nová, Kateřina

Otakar Šourek – nedoceněná postava českého hudebního života

Musicologica Brunensia. 2015, vol. 50, iss. 1, pp. [177]-194

ISSN 1212-0391 (print); ISSN 2336-436X (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/MB2015-1-15>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/134020>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

KATEŘINA NOVÁ

OTAKAR ŠOUREK – NEDOCENĚNÁ POSTAVA ČESKÉHO HUDEBNÍHO ŽIVOTA

1. Úvod

Jméno Otakara Šourka (1. 10. 1883 – 15. 2. 1956, Praha) je muzikologické obci dobře známo. Šourek je autorem dosud nejobsáhlejší čtyřdílné monografie o skladateli Antonínu Dvořákovi, napsal však také desítky knih a studií a několik tisíc článků a recenzí s rozmanitým hudebním zaměřením. Jeho profesní i osobní život byl bohatý. Jako voják zažil první světovou válku na východní frontě, konec Rakouska-Uherska, vznik samostatné Československé republiky, druhou světovou válku, únorový převrat 1948 i první roky komunistického režimu. Byl tak u přelomových historických okamžiků svého národa v první polovině 20. století, a stále veřejně činný a aktivní. Do denních listů, přispíval Šourek po desítky let i několikrát týdně, zachytil tedy nejen repertoár předních hudebních těles v proměnách času, ale také dobové estetické soudy.

Následující krátký příspěvek si klade za cíl představit hudebního spisovatele a kritika Otakara Šourka jako osobnost mnohem komplexnější, než je dnes muzikologickou obcí vnímán – tedy jako přední znalec své doby života a díla Antonína Dvořáka.¹

Život, osobnost, význam a působení Otakara Šourka doposud nebyly podrobeny hlubšímu odbornému bádání.² Slovníková hesla³ (z nichž nejobsáhlejší je

¹ Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2015/49, 00023272) a navazuje na výzkum, který autorka podnikla a shrnula ve své diplomové práci *Otakar Šourek (1883 – 1956) a jeho hudebně kritické působení*, Katedra hudební vědy, FFUK, Praha, 2012.

² Nejnovější příspěvky k tomuto tématu viz pozn. 1, dále NOVÁ, Kateřina. Novinář a recenzent Otakar Šourek. *Musicalia*, 2011, r. 3, č. 1–2, s. 79–84, NOVÁ, Kateřina. Sondy do vztahu Václava Talicha a Otakara Šourka na pozadí jejich vzájemné korespondence. *Hudební věda*, 2012, r. 49, č. 3, s. 301–320, NOVÁ, Kateřina. Sondy do vztahu Václava Talicha a Otakara Šourka na pozadí jejich vzájemné korespondence v letech 1939–1956 (dokončení). *Hudební věda*, 2013, r. 50, č. 1–2, s. 145–178.

³ Např. TYRRELL, John. Šourek, Otakar. In SADIE, Stanley, ed. *The New Grove*. Vol. 17.

Československý hudební slovník osob a institucí⁴) přinášejí především stručný životopis a soupis Dvořákovské bibliografie, akcentují tedy především roli Šourka jako „dvořákologa“.

Během Šourkova života vyšlo při příležitosti jeho životních jubileí několik kratších časopiseckých textů. Nejrozsáhlejší a nejobsažnější je rozhovor se samotným Šourkem, publikovaný při příležitosti jeho 60. narozenin.⁵ Zde se dozvídáme nejen o Šourkově názorech na hudební kritiku či o jeho vztahu k dílu Antonína Dvořáka, ale také některé podrobnosti z jeho života. Text hudebního publicisty Jana Löwenbacha,⁶ který obsahuje soupis hudebně-literárních prací O. Šourka, je rovněž důležitým zdrojem informací – i z toho důvodu, že jeho autor byl Šourkovým blízkým přítelem a můžeme tak předpokládat, že informace, v textu obsažené, byly Šourkem verifikovány. Zajímavý je také text dirigenta Václava Talicha, věnovaný Šourkovým 70. narozeninám⁷ – komentuje nejen Šourkův život a činnost, ale i jejich přátelství. Článek Antonína Hořejše je rovněž věnován Šourkovým sedmdesátým narozeninám a stručně shrnuje jeho dosavadní hudebně-publicistické působení.⁸

Z tohoto stručného výčtu je zřejmé, že publikované informace o životě a působení Otakara Šourka jsou zatím kusé, pro získání bližších informací je potřeba nahlédnout do Šourkovy pozůstalosti. Ta byla v průběhu let získána (darem i koupí) Národním muzeem – Muzeem Antonína Dvořáka.⁹

2. Životopis

Otakar Šourek se narodil dne 1. října 1883 v Praze do hudebně založené rodiny – jeho otec byl basistou a funkcionářem pražského Hlaholu, matka hrála na klavír.

London: Macmillan Publisher, 1980, s. 753–754. TYRRELL, John. Šourek, Otakar. in Grove Music Online. [databáze online]. Oxford University Press 2007–2012. [citováno 2015-2-23]. Dostupné z URL <http://han.nkp.cz/han/OxfordMusicOnline-GroveMusicOnline/www.oxfordmusiconline.com/subscriber/article/grove/music/26301?q=%C5%A0ourek&search=quick&pos=1&_start=1#firsthit>. Text převzat z SLOMINSKY, Nicholas, ed.: *Baker's Biographical Dictionary of Musicians*, Vol. 5. New York: Schirmer Reference, 2001, s. 704.

4 ŠTĚDRŇ, Bohumír. Šourek, Otakar. In KOL. RED.: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek 2. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965, s. 714–715.

5 Jbk. K jubileu Otakara Šourka. *Rytmus*, 1943–1944, r. 9, č. 1, s. 2–7.

6 LÖWENBACH, Jan. Dvořákův životopisec. *Tempo: Listy Hudební matice*. 1933, r. 13, č. 2, s. 35–40.

7 TALICH, Václav. *Úvahy, projevy a stati*. Beroun: Okresní muzeum v Berouně, 1983, s. 134–137.

8 HOŘEJŠ, Antonín. Jubileum Otakara Šourka. *Hudební rozhledy*. 1953, r. 6, č. 14, s. 654.

9 Pozůstalost Otakara Šourka, která je součástí rozsáhlé pozůstalosti Jarmila Burghausera (obě pozůstalosti se v současné době zpracovávají), je v Národním muzeu – Muzeu Antonína Dvořáka (dále NM-MAD) uložena pod přírůstkovými čísly 88/98, 1/99, 85/2000.

Sám Šourek byl v hudbě především samoukem. Po studiu na reálném gymnáziu v letech 1894–1901 nastoupil na Vysokou školu technickou v Praze, obor stavební inženýrství, kterou ukončil v roce 1906. Hru na klavír a hudební teorii studoval u Markarie Svobodové,žačky Zdeňka Fibicha a u hudebního teoretika, skladatele a pedagoga Karla Steckera. Na univerzitě byl členem Akademického orchestru,¹⁰ kde hrál na lesní roh, jako sbormistr působil dva roky v Technickém pěveckém sboru (od r. 1902), posléze v pěveckém a hudebním sdružení Smetana (1905–1906). Po univerzitních studiích v roce 1907 nastoupil na pražský regulační úřad. Od roku 1931 působil na pozici vrchního stavebního rady na ředitelství technické služby obecní, odkud roku 1939 odešel do výslužby. Po celou dobu své úřednické kariéry Šourek žil velmi aktivním veřejným a spolkovým životem. Jako hudební recenzent

Obr. 1. Otakar Šourek v roce 1900. Zdroj: Národní muzeum – Muzeum Antonína Dvořáka, č. př. 88/98.

¹⁰ První symfonický amatérský orchestr, složen z posluchačů vysokých škol, vznikl v roce 1897.

přispíval do řady periodik, pracoval na svých knihách, byl členem mnoha hudebních organizací. Právě těmto jeho aktivitám je věnován následující text.

3. Šourek – Dvořákolog

Jak bylo zmíněno shora, Otakar Šourek je dodnes odbornou veřejností vnímán především jako přední znalec života a díla Antonína Dvořáka. Šourkova zakladatelská role ve dvořákovském bádání je nezpochybnitelná. Šourek se výzkumu a propagaci díla Antonína Dvořáka obětavě věnoval po celý život. Výsledky svého bádání Šourek průběžně publikoval jak v periodických tak i neperiodických publikacích.

Šourkovo odborné směřování určil pravděpodobně časopis *Hudební revue*, který Šourkovi zadal na jaře 1910 jeho první větší úkol, totiž vytvořit edici dopisů Antonína Dvořáka adresovaných jeho moravskému příznivci a podporovateli Emilu Kozánkovi.¹¹ Následovala celá řada dalších, hlubších dvořákovských studií,¹² jež byly vlastně přípravou pro první díl jeho celkem 4 svazkové rozsáhlé monografie „Život a dílo Antonína Dvořáka“ (studie z let 1913 – 1916 se dají chápat také jako Šourkův příspěvek k tzv. Boji o Antonína Dvořáka¹³). V roce 1916 pak vydal u Hudební matice první díl (druhé vydání vyšlo u stejného nakladatelství v roce 1922, třetí vydání potom u Státního nakladatelství krásné literatury, hudby a umění v roce 1954), rok poté následoval druhý díl (druhé vydání u HMUB v roce 1928, třetí u SNKLHU v roce 1955), v roce 1930 byl hotov díl třetí (druhé vydání již pouze u SNKLHU v roce 1956) a v roce 1933 vyšel poslední, tedy čtvrtý díl (druhé vydání u SNKLHU, 1957). V roce 1917 Šourek vydal seznam Dvořákových skladeb,¹⁴ jenž se stal základem pro pozdější vydá-

¹¹ ŠOUREK, Otakar. Dopisy Ant. Dvořáka Dru Emilu Kozánkovi v Kroměříži, *Hudební revue*, r. 3, č. 6, červen 1910, s. 298–305, č. 7, červenec 1910, s. 345–349, č. 8, říjen 1910, s. 398–403.

¹² ŠOUREK, Otakar. Z Dvořákových dopisů nakladateli Simrockovi, *Hudební revue*, r. 4, č. 8–9, říjen 1911, s. 448–461. ŠOUREK, Otakar. Dvořákovy „Moravské dvojzpěvy“, *Hudební revue*, r. 6, č. 2, listopad 1913, s. 80–82. ŠOUREK, Otakar. První dvě skladby Dvořákovy. *Hudební revue*, r. 7, č. 8, květen 1914, s. 364–376. ŠOUREK, Otakar. Úvodem k seznamu veškerých skladeb Antonína Dvořáka. *Hudební revue*, r. 7, č. 8, květen 1914, s. 393–400. ŠOUREK, Otakar. Genese Dvořákova díla, *Hudební revue*. *Hudební revue*, r. 8, č. 1, leden 1915, s. 18–23, č. 4, duben 1915, s. 121–130, č. 5, květen 1915, s. 162–167, č. 6, červen 1915, s. 218–230, č. 7, červenec 1915, s. 249–257, r. 9, č. 4, leden 1916, s. 121–127, č. 5, únor 1916, s. 157–162, č. 6, březen 1916, s. 198–204, č. 7, duben 1916, s. 250–255, č. 8–9, květen – červen 1916, s. 318–322, č. 10, červenec 1916, s. 362–368; ŠOUREK, Otakar. O americké tvorbě Ant. Dvořáka, *Listy Hudební matice*, r. 2, č. 7, 20. 4. 1923, s. 154–158, č. 10, 1. 7. 1923, s. 221–232.

¹³ Více k tomuto tématu viz PEČMAN, Rudolf. *Útok na Antonína Dvořáka*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 1992 nebo OTTLOVÁ, Marta. The “Dvořák Battles” in Bohemia: Czech Criticism of Antonín Dvořák, 1911–1915. In: *Rethinking Dvořák. Views from Five Countries*. BEVERIDGE, David R. (ed.). Oxford: Clarendon Press, 1996.

¹⁴ ŠOUREK, Otakar. *Dvořák's Werke: Ein vollständiges Verzeichnis in chronologischer, thematischer Anordnung = Skladby Dvořákovy: Úplný seznam chronologický, tematický a systematický*. Berlin: Simrock, [1917].

ni Burghauserova tematického katalogu.¹⁵ Mezi další významné publikace patří například „Dvořák ve vzpomínkách a dopisech“, která česky vyšla v Topičově edici v roce 1939 (druhé vydání Orbis, 1951), německy a anglicky v roce 1954 u vydavatelství Artia, dále výběr z korespondence „Antonín Dvořák svým přátelům doma“ z roku 1941, „Dvořákovy skladby komorní“ (vyšlo česky, anglicky a německy) či dva díly publikace „Dvořákovy skladby orchestrální“.¹⁶ Za svou publikaci „Antonín Dvořák“ z roku 1929¹⁷ a za svou dosavadní vědeckou a propagační činnost získal Otakar Šourek v roce 1929 od ministra školství a národní osvěty Antonína Štefánka Státní cenu pro hudební umění a teorii.¹⁸

Šourek se o propagaci díla Antonína Dvořáka staral nejen perem, ale také organizační prací. Když byl dne 29. 3. 1931 založen Spolek pro postavení pomníku Mistra Ant. Dvořáka v Praze,¹⁹ byl Otakar Šourek jedním ze spoluzakladatelů. Dalšími členy byli mimo členů Českého kvarteta také Jan Branberger, Hugo Boettinger, Rudolf Karel, Vítězslav Novák či Roman Veselý. Společnost si předsevzala za cíl chránit a šířit odkaz Antonína Dvořáka. Vzhledem k zájmovému zaměření Šourka je jasné, že se ve společnosti aktivně angažoval, byl jeho místopředsedou.²⁰ Dne 20. června 1932 za výrazného přispění Otakara Šourka a J. M. Květa otevřela Společnost v pražské ulici Ke Karlovu Muzeum Antonína Dvořáka.²¹ Za jeho předsednictví navázal vydavatelský odbor společnosti úzkou spoluprací se Státním nakladatelstvím krásné literatury, hudby a umění, se kterým spolupracoval na souborném vydání Dvořákova díla. V roce 1950 byla z tohoto důvodu zřízena v rámci Dvořákovy společnosti komise, jejímž byl Šourek předsedou. Úkolem komise bylo edici kriticky připravit. Dalšími členy komise byli František Bartoš, Jan Hanuš, Jiří Berkovec, Jarmil Burghauser, Antonín Čubr, Ladislav Láska, Antonín Pokorný a Karel Šolc. Vydávání bylo zahájeno r. 1954, do roku 1963 pak vyšlo na 106 Dvořákových skladeb. Význam Otakara Šourka pro dvořákovské bádání shrnul ve svém textu Antonín Hořejš: Otakar Šourek

¹⁵ BURGHAUSER, Jarmil. *Antonín Dvořák. Tematický katalog. Bibliografie, přehled života a dílo*. 2. vyd. Praha: SNKLHU, 1960.

¹⁶ DVOŘÁK, Antonín a ŠOUREK, Otakar, ed. *Antonín Dvořák přátelům doma*. Praha: Melantich, 1941; ŠOUREK, Otakar. *Dvořákovy skladby komorní: charakteristika a rozbor*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1943; ŠOUREK, Otakar. *Dvořákovy skladby orchestrální: charakteristika a rozbor*. [Svazek] I., *Koncerty - serenády - suity - nokturna - rhapsodie - slovanské tance - legendy - symfonické variace - scherzo capriccioso - skladby drobné*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1944; ŠOUREK, Otakar. *Dvořákovy skladby orchestrální: charakteristiky a rozbor*. [Svazek] II., *Skladby programní. Overtury operní - ouvertury koncertní - symfonické básně*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1946.

¹⁷ ŠOUREK, Otakar. *Antonín Dvořák*. Praha: Mánes, 1929.

¹⁸ [Výroční státní ceny pro hudební umění a teorii], *Tempo: Listy Hudební matice*, r. 9, č. 3, 20. 11. 1929, s. 122.

¹⁹ Od roku 1944 se název zjednodušil na Společnost Antonína Dvořáka.

²⁰ HALLOVÁ, Markéta. 75 let Společnosti Antonína Dvořáka, *Hudební rozhledy*, 2006, r. 59, č. 3, s. 45.

²¹ Šourek pracoval pro pražský magistrát a dokázal získat pronájem budovy muzea za symbolickou cenu jedné koruny. Viz pozn. 20.

Obr. 2. Otakar Šourek a státní prezident Emil Hácha na výstavě Antonín Dvořák, pravděpodobně v Ústřední knihovně hl. m. Prahy (dnes Městská knihovna v Praze – Ústřední knihovna). Zdroj: Národní muzeum – Archiv Národního muzea.

*„několik desítek let střežil [Dvořákovo] dílo, podnikal pátrání po každém jeho zlomku, shromažďoval ho, popisoval a láskyplně ho přibližoval českému lidu.“*²²

Ačkoliv se Šourek dvořákovskému bádání a propagaci Dvořákovy hudby věnoval po celý život, nebyly to rozhodně jediné jeho aktivity na poli hudby. Právě tyto další, „nedvořákovské“ aktivity jsou dnes méně známé či zcela neznámé. Šourek patřil ve své době mezi přední hudební kritiky, jako hudební spisovatel

²² Viz pozn. 8.

se věnoval nejen Dvořákovi, ale také jeho žákům a interpretům, ale i dalším významným českým skladatelům. Neméně významnou oblastí Šourkových aktivit je jeho veřejné působení v řadě hudebních institucí.

4. Šourek – hudební kritik

Dráhu hudebního kritika a referenta zahájil Šourek v roce 1906 krátkými příspěvky do časopisu Smetana, v té době v redakci Jana Branbergra.²³ Od založení Hudební revue roku 1908 spolupracoval dlouhodobě také s tímto významným hudebním listem, přispíval také do periodik Samostatnost, Rozvoj, brněnských Lidových novin. Když však Šourek četl v roce 1918 dopis od Jaroslava Hilberta,²⁴ ve kterém ho odesílatel vyzval k přijetí pozice hudebního referenta v novinách

Obr. 3. Otakar Šourek u pracovního stolu. Zdroj: Národní muzeum – Muzeum Antonína Dvořáka, č. př. 88/98.

²³ Jan Branberger (1877–1952) – hudební vědec, organizátor, působil na Pražské konzervatoři, později na Ministerstvu školství a národní osvěty, vyvíjel činnost redaktorskou, ediční a hudebně historickou.

²⁴ Hilbert, Vladimír. Šourek, Otakar, Praha, 16. 12. 1918, uložen v NM-MAD, č. př. 88/98. Jaroslav Hilbert (1871–1936) – dramatik a spisovatel, po 30 let psal divadelní kritiky pro noviny Venkov.

Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu Venkov, jistě Šourek netušil, že svým souhlasem navazuje spolupráci, která bude trvat úctyhodných 23 let. Hilbert v dopise nabízí Šourkovi následující podmínky – odměnu 60 haléřů za řádek textu, volná místa v Národním divadle, proplacení dalších koncertů, stejně jako hudebních knih a materiálů. Šourek s Venkovem spolupracoval až do roku 1941, kdy se vzdal pozice hudebního referenta, příležitostně však s novinami i nadále spolupracoval. Během svého referentského působení do Venkova přispíval několikrát týdně, z valné většiny kritikami koncertů a operních představení; celkem to za dobu jeho působení v novinách Venkov čítá na tisíce příspěvků.

Šourek se dovedl „z praktického hudebníka dlouholetou a houževnatou výchovou vypracovati na odborného hudebního spisovatele a kritickou osobnost úctyhodné erudice a ušlechtilé literární formy.“²⁵

5. Šourek – hudební spisovatel

Otakar Šourek zanechal v českém hudební literatuře hlubokou stopu nejen svými dvořákovskými publikacemi. Je autorem desítek dalších monografií, zabýval se především Dvořákovými žáky, současníky, interprety, ale i dalšími výraznými postavami českého hudebního života.

Ze Šourkových nedvořákovských publikací dlužno zmínit několik časopiseckých prací o Josefu Sukovi²⁶ a Vítězslavu Novákovi,²⁷ publikace o Rudolfu Karlovi,²⁸ dílech Bedřicha Smetany²⁹ či Leoše Janáčka.³⁰ Šourek také editoval sborník, vydaný při příležitosti narozenin dirigenta a přítele Václava Talicha.³¹ O tom, že se nevyhýbal ani soudobé hudbě nejmladší generace svědčí fakt, že jeho první větší studie, publikovaná již v roce 1906 byl rozbor symfonie A dur Otakara Ostrčila.³²

²⁵ Viz pozn. 6, s. 36.

²⁶ ŠOUREK, Otakar. Sukovy melodramatické pohádky. *Hudební revue*, 1912, r. 5, č. 7, s. 312; ŠOUREK, Otakar. Skladby Josefa Suka. *Hudební revue*, r. 7, č. 4–5, leden – únor 1914, s. 186–198. ŠOUREK, Otakar. Jos. Suk o svém tvůrčím vývoji. *Tempo: Listy Hudební matice*, 1934, r. 13, č. 5, s. 142–145; ŠOUREK, Otakar. Stopami Sukova Epilogu. *Tempo: Listy Hudební matice*, 1946, r. 18I, č. 2–3, s. 35–39 a č. 4–5, s. 120–124.

²⁷ ŠOUREK, Otakar. Skladby Vítězslava Nováka, *Hudební revue*, r. 3, č. 10, prosinec 1910, s. 507–516.

²⁸ ŠOUREK, Otakar. *Rudolf Karel: Variace v životě i díle*. Vydání 1. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1947.

²⁹ ŠOUREK, Otakar, ed. *Smetanova „Má vlast“: její vznik a osudy*. Praha: Topičova edice, [1940].

³⁰ ŠOUREK, Otakar. *Leoš Janáček: Výlety páně Broučkovy: Rozbor*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1920.

³¹ ŠOUREK, Otakar, ed. *Václav Talich: život a práce: soubor statí*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1943.

³² ŠOUREK, Otakar. Tematický rozbor Symfonie A dur O. Ostrčila, *Smetana*, 1906, r. 1, č. 6, 1. 3. 1906, s. 73–79.

6. Šourek jako veřejně činná osobnost

Ačkoliv se Otakar Šourek živil jako úředník hl. města Prahy, svou lásku k hudbě aktivně projevoval ve svém volném čase. Ten rozděloval mezi mnohé funkce a aktivity v hudebních (ale i nehudebních) spolcích a institucích.

Jakožto uznávaný hudební kritik a spisovatel byl Šourek jmenován členem poradního sboru hudebního odboru Ministerstva školství a národní osvěty. Zde působil také v porotě pro udělování státní ceny mladým skladatelům, jako člen znaleckého sboru dlouhodobě s ministerstvem spolupracoval (především ve věci výkupu pozůstalosti A. Dvořáka od firmy Simrock).³³

Spolek Umělecká beseda byla založena roku 1861 a od svého vzniku sdružovala nejvýznamnější osobnosti československé kultury. Otakar Šourek byl jejím členem od roku 1907, od roku 1912 střídavě ve funkci knihovníka, archiváře, náhradníka, angažoval se v pedagogické sekci Hudební matice, v její vydavatelské komisi, byl členem správního výboru hudebního odboru Umělecké besedy, správcem sbírek, referentem přijímací komise. Od roku 1927 byl spolu s Václavem Štěpánem místopředsedou hudebního odboru (předsedou byl tato léta hudební skladatel Ladislav Vycpálek).³⁴ Ve vydavatelství Hudebního odboru Umělecké besedy publikoval Šourek celou řadu svých prací (viz text výše).

Ve stejném roce, jako v Umělecké besedě, tedy v roce 1912, započal svou spolupráci s Českým spolkem pro komorní hudbu, založeného již roku 1894 v Praze. Od roku 1917 zde zastával celou řadu funkcí – nejprve byl náhradníkem, později členem správní rady, jednatelem a poté po mnoho let až do své smrti předsedou správního výboru (v letech 1945–1956).³⁵

Otakar Šourek nepolevil ve své aktivitě ani za nacistické okupace, kdy již opustil své civilní zaměstnání a odešel do penze. O to více se tak mohl věnovat své vášni – hudbě. V Protektorátu Čechy a Morava existovala pouze jediná česká legální politická strana – Národní souručenství. Ustanovena roku 1939, byla v podstatě jedinou legální pasivní rezistencí vůči nacistické okupační správě. Snahou Národního souručenství bylo v daných podmínkách zajistit alespoň nějaké fungování Československa.³⁶ Součástí Národního souručenství byla také Kulturní rada, rozdělená do 12 sekcí. Předsedou Kulturní rady byl historik a literární kritik Miloslav Hýsek, místopředsedou houslista Jan Kubelík. Devátá sekce rady byla sekce hudební a divadelní. Jejím předsedou byl Otakar Šourek, místopředsedou

³³ Jak vyplývá z korespondence O. Šourka s Ministerstvem školství a národní osvěty, uloženo v NM-MAD, č. př. 88/98.

³⁴ SKÁCEL, František. *Sedmdesát let Umělecké besedy*. 1863–1933. Praha: Umělecká beseda, 1933.

³⁵ Viz „ČF. Protokoly ze schůzí ČSKH – KPH 1901–64. Seznamy členů 1894–1907, 1930. Materiály o členech 1935–1939“, uloženo v Národním archivu v Praze, 5. odd., ka. 2.

³⁶ VEČEŘA, Pavel. Národní souručenství, in: *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861–2004*, Malíř, Jiří a kol. Brno: Doplněk, 2005, s. 1091–1103.

potom Emil Axman.³⁷ Hudební sekce během doby okupace zorganizovala desítky hudební akcí a událostí. Mezi ty nejvýznamnější patřily bezesporu Český hudební máj v roce 1940 a Jubilejní rok Antonína Dvořáka v roce 1941.³⁸ Otakar Šourek se angažoval během obou událostí, z pozice znalce hudby Antonína Dvořáka byl ale přece jen aktivnější v roce 1941. Byl předsedou pracovního výboru Dvořákova jubilejního roku, z velké části celou akci organizoval a koordinoval, sám se aktivně jako řečník účastnil řady koncertů a ceremonií, přednášel o Antonínu Dvořákovi v mnoha českých a moravských městech.³⁹

Obr. 4. Zahajovací koncert Dvořákova jubilejního roku, Smetanova síň Obecního domu v Praze, zprava státní prezident Emil Hácha, Otakar Šourek, vpravo Julie Dvořáková. Zdroj: Národní muzeum – Muzeum Antonína Dvořáka, č. př. 88/98.

³⁷ MIKOTA, Václav, ed. *Hudba a národ*. V Praze: Svaz českých knihkupců a nakladatelů, 1940, s. 22–23.

³⁸ Více k Dvořákově jubilejnímu roku viz NOVÁ, Kateřina. Dvořákův jubilejní rok 1941. *Musicalia*, 2014, r. 6, č. 1–2, s. 39–52.

³⁹ Jak vyplývá ze spisu „Kulturní rada“, uloženo v Archivu kanceláře prezidenta republiky, inv. č. 1281/D, sign. S 11 534/44. kart. 213 a Šourkovy korespondence, uloženo v NM-MAD, č. př. 88/98.

7. Šourek a jeho přátelé

Jakožto osoba veřejně velmi aktivní měl Otakar Šourek řadu přátel a známých z oblasti hudby. Mnohé přátelství mělo svůj původ v tzv. **Podskalské filharmonii**, neformálního uskupení amatérských i profesionálních milovníků hudby (nejen muzikantů, ale také výtvarníků, literátů a intelektuálů, podnikatelů), založeného roku 1900 skladatelem Vítězslavem Novákem. Otakar Šourek byl členem užšího výboru. Společnost se scházela několikrát do týdne, aby si přečetla novinky soudobých českých i světových skladatelů, pořádala večírky, byla zdrojem poznání a inspirace pro všechny členy. Počet členů se pohyboval kolem 60 osob, mezi nimi např. skladatelé Jaroslav Křička, Ladislav Vycpálek, Josef Suk, Otakar Šín, dirigent Václav Talich, klavírista a pedagog Karel Hoffmeister, klavírista Jan Heřman, Václav Štěpán, Vladimír Rebíkov, hudební spisovatel Richard Veselý, výtvarník Hugo Boettinger, hudební spisovatel a organizátor Boleslav Schnabel-Kalenský, podnikatel Adolf Schwerak, dirigent Vincenc Maixner ad.⁴⁰ Již v té době můžeme vystopovat zárodky rozdělení české hudební veřejnosti na dva póly, které se později plně projeví v tzv. bojích o Dvořáka, tedy zjednodušeně řečeno na stranu Zdeňka Nejedlého a proti Nejedlému. V tomto seskupení hudebních nadšenců lze vysledovat vztahy a vazby mezi jednotlivými osobnostmi, které i v pozdějších hudebních „kauzách“ a „aférách“ hrály svou roli.⁴¹

Přátelství Václava Talicha (1883–1961) doprovázelo Otakara Šourka po téměř celý život, více než 40 let. Přechalo rozpad Rakouska-Uherska, první republiku, nacistickou okupaci i komunistický převrat; úspěchy i pády obou mužů. Jejich vztah začal již v roce 1905.⁴² Šourek dirigoval pěvecký sbor Smetana, o rok později ale musel nastoupit na povinnou vojenskou službu a přenechal tuto funkci právě Václavu Talichovi. O povaze jejich přátelství si můžeme udělat obrázek jednak díky dochované korespondenci⁴³, ale také díky textům, veřejně publikovaným.⁴⁴ Šourek jako hudební kritik Václava Talicha vždy obdivoval a podporoval. Ten si zase velmi cenil Šourka střízlivého úsudku a nejednou jej žádal o radu či

⁴⁰ BAJEROVÁ, Blanka. *V. Novák, J. Suk a Podskalská filharmonie*. [online]. Dostupné z: <http://www.suksociety.cz/odbisp/CL_bajerova.htm>, [citováno 2015-2-23]. Kronikář spolku Richard Veselý sepsal dějiny Podskalské filharmonie, dochovaly se v rukopise v jeho pozůstalosti v držení varhanice Aleny Veselé (Brno).

⁴¹ Např. v kauze nástupu Václava Talicha do čela České filharmonie nebo v tzv. Sukově aféře, kdy v roce 1918 Zdeněk Nejedlý zaútočil na morální integritu nejen Josefa Suka, ale celého Českého kvarteta.

⁴² TALICH, Václav. *Úvahy, projevy a statě*. Beroun: Okresní muzeum Beroun, 1983, s. 134.

⁴³ V Talichově pozůstalosti, která je deponována v Okresním muzeu Beroun (inv. č. T 1277-T 1284, T 1812, T 2394, T 2399, T 2473, T 2475-T 2480, T 3573, T 3575, T 3674, T 3804–T 3805), je uložena korespondence odeslaná Otakarem Šourkem z rozmezí let 1933 až 1955, celkem 23 dopisů. Šourkova pozůstalost, uložena pod př. Č. 88/98 v NM-MAD, je bohatší. Obsahuje celkem 122 jednotek – dopisy, pohledy, přání ad. od Talicha či jeho rodiny, koncepty či průklepy Šourkových dopisů Talichovi a některé další dokumenty. Z valné většiny jsou dopisy psány rukou, méně na psacím stroji, jsou datovány a lokovány.

⁴⁴ Viz pozn. 42.

pomoc.⁴⁵ O tom, jaké city choval Talich k Šourkovi, svědčí i jeho oslavná řeč, kterou Talich pronesl při příležitosti Šourkových 70. narozenin, dne 1. října 1953:

„Drahý Otíčku, běžel jsem vytrvale svůj běh. Ted' už za sebou nohy jen vleču. Nejrady bych oslavil Tvoji sedmdesátku několika skladbami autorů, kteří Ti zejména přirostli k srdci, ale místo toho konám slohová cvičení, abych Ti na nástroj, který neovládám, vyjádřil hluboký dík za Tvé skoro padesátileté spolehlivé přátelství. Ty jsi z těch, kteří si umějí čas pěkně rozdělit. Nepospíchají. Jdou. Chod' ještě dlouho v podzimu svého života, kdy se sice dny nápadně krátí, ale jsou s vrchu nejkrásnější rozhledy, a hřej se na sluníčku dobře vykonané činorodé práce, která poctivostí a závažností nepochybně překlene hranice, určené Ti přírodou.“⁴⁶

K životnímu jubileu gratuloval Talich Šourkovi i v soukromém dopise, kde neméně vřele oceňuje Šourkovo věrné přátelství:

„právě v těchto dnech přiklusáš za mnou do té sedmašedesátky a jdu-li trochu pozdě nebo trochu brzo, nehleď na tu vnější nepřesnost a věř, že v staré neporušené oddanosti, která už trvá 44 let, Ti přeji dnes jako včera i jako zítra všechno nejkrásnější, co Ti život může dát.“⁴⁷

Dlouholetým a blízkým přítelem byl Otakar Šourkovi i skladatel Josef Suk (1874–1935). Seznámili se prostřednictvím společného přítele, klavíristy Romana Veselého roku 1908.⁴⁸ Oba dva navštěvovali Podskalskou filharmonii, jezdili spolu na výlety, trávili spolu se svými rodinami společné dovolené, navštěvovali se. Jejich přátelství ukončila až smrt Josefa Suka roku 1935. Jako ukázka vřelosti jejich vztahu může sloužit úryvek dopisu Josefa Suka Romanu Veselému, ve kterém Suk popisuje průběh společné dovolené se Šourkem:

„Drahý Rondo, tak užíváme prázdniny s Otou, [...] Včera jsme dělali tu poslední naši cestu přes Živohoušť a bylo krásně, dnes prší, tak půjdeme na houby. Mám silnou rýmu, tak piji bez hryzení svědomí hodně vína a kořalky; Ota mi trochu pomáhá, ale neumí to ještě dobře, ty a Ostrčil Jste v tom pokročilejší.“⁴⁹

O tom, jak si Suk Šourkova přátelství cenil, svědčí dedikace dvou Sukových skladeb Šourkovi, resp. jeho rodině. Josef Suk věnoval Šourkové ženě Olze při příležitosti narození jejich dvou dcer krátké klavírní skladbičky ze svých Ukolébavek, op. 33. Skladbu „Popěvek“, op. 33/2, dokončenou 13. 5. 1910, věnoval větou „Paní Olze a děťátku“ paní Šourkové a právě narozené dceři Olze (narodila

⁴⁵ Více o vztahu Otakara Šourka a Václava Talicha viz NOVÁ, Kateřina. Sondy do vztahu Václava Talicha a Otakara Šourka na pozadí jejich vzájemné korespondence, *Hudební věda*, r. 49 (2012), č. 3, s. 301–320, NOVÁ, Kateřina. Sondy do vztahu Václava Talicha a Otakara Šourka na pozadí jejich vzájemné korespondence v letech 1939 – 1956 (dokončení). *Hudební věda*, r. 50, č. 1–2, 2013, s. 145–178.

⁴⁶ Viz pozn. 42, s. 137.

⁴⁷ Talich, Václav. Šourek, Otakar, 13. 7. 1950, č. př. 88/98, uloženo v NM-MAD.

⁴⁸ O přátelství se Sukem hovoří Šourek v rozhovoru, otištěném v časopise Rytmus, viz pozn. č. 5.

⁴⁹ Cit. dle VOJTĚŠKOVÁ, Jana (ed.). *Josef Suk. Dopisy o životě hudebním i lidském*. Praha: Editio Bärenreiter, 2005, s. 212.

se 11. 5. 1910).⁵⁰ Po narození druhé Šourkovy dcery Vlady pak dedikoval Suk Olze Šourkové drobnost „K uzdravení“, op. 33/4 (myšleno po návratu paní Olgy z nemocnice).⁵¹ Jako hudební kritik stál Šourek vždy na Sukově straně, Sukovy tvorby si velice cenil, stejně tak jako aktivit Českého kvarteta, které pro Šourka představovaly ideál provádění české komorní hudby. Stejně tak Suk Šourkovi důvěřoval a svěřoval se mu se svými pochybnostmi a starostmi, jak dokládá tento úryvek ze Sukova dopisu:

*„Můj drahý, přátelství Tvé, Rondovo [Roman Veselý] a Hoffmannovo [Karel Hoffmann] a vaše víra v poctivost a ve výsledek mé práce byly mi vždy největší a nejčistší posilou i v době, kdy řítili se na mne drzí utrhovači z jedné strany a kdy strana druhá velmi vlažně činnost moji posuzovala.“*⁵²

Ze vzájemné korespondence se dozvídáme, že spolu sdíleli každodenní potíže a záležitosti, ale i diskutovali nad tvorbou Sukovou či Dvořákovou. Suk Šourkovi poskytoval cenné osobní vzpomínky na Dvořáka, měl živou starost o zdraví Šourkovy rodiny, a ačkoliv se mezi nimi někdy objevily drobné rozeprá, Suk Šourka vždy považoval za ušlechtilého člověka.⁵³ Na závěr si dovoluji ocitovat plné znění dopisu, který odeslal Josef Suk Šourkovi k jeho 50. narozeninám:

„Drahý příteli! Také již padesátka, a já ani nevím, jak Ti mám blahopřáti, aby to nebylo tak obyčejné, jak se to často píše. Ty víš, jak Tě mám rád a jak si Tě vážím, jak jsem Ti vděčen, že vždy Jsi stál po mém boku, – v dobách těžkých i dobrých! – Jak nemám vyžadovati na Bohu, abys zůstal dlouho zdravý a stejně čilý a zaujatý pro vše dobré? Nuže vše dobré Tobě a celé rodině! A zároveň Jsi dokončil dílo o Dvořákově, které jest a zůstane pokladem. Na to můžeš sám pohlížeti s hrdostí a sebevědomě“.⁵⁴

Dalším z Šourkových dobrých přátel byl světově uznávaný skladatel Bohuslav Martinů (1890–1959).⁵⁵ O Šourkově silné pozici na české hudební scéně svědčí množství žádostí a proseb, s nimiž se v té době již uznávaný skladatel na Šourka obracel.⁵⁶ Martinů žádá Šourka v několika dopisech⁵⁷ o intervenci ve věci soutěže, resp. státní ceny, o kterou Martinů žádal.⁵⁸ Martinů uvažoval o místu profesora

50 NOUZA, Zdeněk – NOVÝ, Miroslav. *Josef Suk: tematický katalog skladeb*. Praha: Editio Bärenreiter, 2005, s. 272.

51 Tamtéž, s. 279–280.

52 Viz pozn. č. 49, s. 157.

53 Tamtéž, s. 200.

54 Tamtéž, s. 398.

55 V Šourkově pozůstalosti je uchováno na 20 rukopisných dopisů od Martinů, adresovaných Šourkovi v letech 1930–1955. Nejde o souvislou řadu dopisů, i tak ale ilustrují vztah mezi oběma významnými osobnostmi.

56 Více viz MÁYROVÁ, Kateřina. O čem si psali Otakar Šourek a Bohuslav Martinů. *Harmonie*, březen 2003, s. 19–21, duben 2003, s. 17–21.

57 Dopisy ze dne 25. 10. 1931, 26. 10. 1934, 3. 11. 1934, uloženy v NM-MAD pod č. př. 88/98.

58 V roce 1931 se Martinů přihlásil na konkurz Vsesokolského sletu se skladbou Slavnostní předehra, v roce 1934 pak se skladbami Špalíček či Kvartet s orchestrem žádal o státní cenu a později se hlásil do soutěže o komorní skladbu, vypsanou Českým spolkem pro ko-

kompozice na Pražské konzervatoři, rovněž v této záležitosti se na Šourka obrací s žádostí o podporu. Zde mu Šourek upřímně odmítá pomoci s vysvětlením, že o místo se uchází i jeho přítel z mládí, Jaroslav Kříčka, a není pro Šourka myslitelné podporovat v této věci někoho jiného.⁵⁹ Velká část další vzájemné komunikace byla věnovaná další z Martinův žádostí na Šourka.⁶⁰ Martinův žádal Šourka o pomoc při vyřízení stipendia pro Martinův žačku Vítězslavu Kaprálovou (také ona sama Šourkovi v této záležitosti psala⁶¹). Kaprálová sice toho času pobývala v Paříži, stipendium jí ale už končilo a ona chtěla ve Francii zůstat i nadále. Šourek se snažil na ministerstvu intervenovat v Kaprálové prospěch, podrobně oba informoval o průběhu jejich záležitosti a Kaprálová nakonec skutečně stipendium získala.

8. Šourek a jeho oponenti

Rozdělení části hudební veřejnosti první republiky vyplývalo do velké míry z bývalých bojů o Dvořáka. V rozdělení stran lze spatřovat dle institucionální příslušnosti okruh hudebníků-praktiků kolem pražské konzervatoře, tedy Suk, Novák, Talich, České kvarteto a další a okruh hudebních kritiků-teoretiků z okolí katedry hudební vědy pražské Karlovy univerzity, tedy okruh se Zdeňkem Nejedlým v čele. Otakar Šourek, jak bude ukázáno dále, byl vnímán jako pevná část okruhu prvního, do kterého patřili jeho přátelé a který především sdružoval obdivovatele Antonína Dvořáka.

Prakticky po celý svůj veřejný život stál Otakar Šourek v názorové opozici vůči **Zdeňku Nejedlému** (1878–1962), levicovému intelektuálovi, historikovi a velkému propagátoru díla Bedřicha Smetany. V životech obou hudebních kritiků se však dají vysledovat zajímavé paralely. Oba byli v hudbě laikové, vystudovali původně jiný obor, než jakému se později věnovali a hudbu studovali soukromě. Oba byli veřejně aktivní hudební kritici. Oba dva zasvětili své životy propagaci, obhajobě a výkladu odkazu českých hudebních velikánů – Nejedlý Smetanovi, Šourek Dvořákovi. A právě z této poslední paralely možná vyvěrá i jejich vzájemná nevráživost. Již od bojů o Dvořáka stáli tito dva kritici na opačné straně názorového spektra a na těchto pozicích setrvali do konce svého veřejného působení – např. v tzv. Sukově aféře, ve sporu Nováka s Ostrčillem i v dalších případech. Ve své korespondenci s přáteli si Šourek či jiní občas neodpustili narážku na Nejedlého, i když otevřená kritika či dokonce nepřátelství nahlas vysloveno nebylo. Například v dopise rodinné přítelkyni Miladě Havlové z dubna

morní hudbu v Praze. Šourek byl členem Sokolské obce, zasedal v porotě pro státní cenu a v Komorním spolku se rovněž angažoval. V prvních dvou případech Martinův pomoci nemohl, ve třetím Martinův cenu získal.

⁵⁹ Viz pozn. 56, s. 21.

⁶⁰ Celkem 6 dopisů: ze dne 25. 10. 1938, 8. 11. 1938, 13. 11. 1938, 5. 12. 1938, 22. 12. 1938, 20. 1. 1939.

⁶¹ Kaprálová, Vítězslava. Šourek, Otakar, 16. 6. 1937, 5. 8. 1937, 14. 9. 1937, 22. 9. 1937.

1948 Šourek sám připouští, že „ideologicky nepatří v hudbě pod učení nejvyššího pána!“⁶² V dopise Miloši Bezděkovi z roku 1946 pak zase Nejedlého nazývá „rudým dědkem“ či „prof. Peklem“.⁶³

Dalším Šourkovým protivníkem na poli hudební žurnalistiky byl Nejedlého žák a spolupracovník, estetik **Josef Bartoš** (1887–1952), působící na stránkách časopisu Smetana, vedeným Nejedlým. Se Šourkem polemizoval Bartoš během bojů o Dvořáka, osobně přišli do konfliktu poprvé po vydání Bartošovy publikace „Antonín Dvořák: kritická studie“⁶⁴ v roce 1913. Bartoš ve své studii označuje Dvořáka za skladatelský zjev neoriginální, primitivní. Šourek tento závěr samozřejmě odmítá a namítá, že Bartoš svůj názor na Dvořáka změnil pod vlivem Nejedlého.⁶⁵ Důvodem dalšího sporu, který vypukl v roce 1921, byl objev v dvořákovské chronologii. Richard Veselý v poznámce k programu České filharmonie napsal, že správné zařazení Symfonie F dur, op. 76 je až objevem Otakara Šourka z roku 1917. Vůči tomu se Bartoš ohrazuje⁶⁶, neboť již on ve své publikaci z roku 1913 nejasnosti kolem datace symfonie vysvětluje. Šourek argumentuje, že své informace nečerpal z Bartošova textu, nýbrž z textu mnohem staršího, otištěného v časopisu Die Musik. Zásahu o správnost datace mají tedy oba stejnou – žádnou.⁶⁷

Během prvních svobodných let samostatné Československé republiky se Šourek dostal do sporu také s **Janem Maria Augustou** (1897–1939), hudebním kritikem a žurnalistou, působícím v časopise Hudební revue a později Dalibor. Stalo se tak kvůli sporu o nového dirigenta České filharmonie na přelomu let 1918/19. Augusta ve svém časopise Šourka, který prosazoval Václava Talicha, několikrát slovně napadl a osočoval jej z klišování, stejně tak jako celou Uměleckou besedu, Josefa Suka, Václava Talicha a mnoho dalších lidí. O Šourkovi tvrdil, že jej na post hudebního recenzenta novin Venkov dosadila jeho „strana“ a on tam nyní „provokuje pravý teror“⁶⁸ a „nutí brutálně kde koho uvěřiti, že dirigování Talichovo je „přímo objevem“.“⁶⁹

9. Shrnutí – význam Otakara Šourka pro českou hudební kulturu

Předkládaný text si kladl za úkol upozornit na šíři aktivit Otakara Šourka. Jeho místo předního znalce života a díla Antonína Dvořáka je neotřesitelné, nicméně

62 Šourek, Otakar. Havlová, Milada, Praha, 13. 4. 1948. Uloženo v NM-MAD, č. př. 88/98.

63 Šourek, Otakar. Bezděk, Miloš, Praha, 2. 7. 1946. Uloženo v NM-MAD, č. př. 88/98.

64 BARTOŠ, Josef: *Antonín Dvořák: kritická studie*. Praha: J. Pelcl, 1913.

65 ŠOUREK, Otakar: Nová kniha o Dvořákově. *Hudební revue*, 1915, r. 8, č. 2, s. 59–71.

66 BARTOŠ, Josef: O dvořákovskou chronologii. *Smetana*, r. 11, č. 7–8, 18. 11. 1921, s. 130–131.

67 ŠOUREK, Otakar: O dvořákovskou chronologii. *Smetana*, r. 11, č. 9–10, 30. 12. 1921, s. 155–156.

68 AUGUSTA, Jan Maria: Mosaika. *Dalibor*, r. 36, č. 4–5, 22. 3. 1919, s. 42.

69 Tamtéž.

nevystihuje zdaleka vše, co Šourek pro český hudební život znamenal. „*Otakar Šourek [...] patří k nejvýraznějším postavám soudobého českého hudebního života.*“⁷⁰ Takové bylo dobové hodnocení jeho významu. Jakožto přední postava českého hudebního života nejen první republiky, ale také let válečných a poválečných, Šourek skrze své pozice v četných spolcích a institucích spoluvytvářel hudební život, do velké míry jej ovlivňoval a díky své kritické činnosti i v denních listech měl dopad také na nehuděbní, širokou veřejnost. Jakožto přední a uznávaný znalec díla Antonína Dvořáka pak do velké míry utvářel „mediální obraz“ tohoto skladatele.

Kateřina Nová (katerina_nova@nm.cz), Národní muzeum, Muzeum Antonína Dvořáka.

ABSTRACT

OTAKAR ŠOUREK – UNDERVALUED FIGURE OF CZECH MUSICAL LIFE

The presented short study deals with Otakar Šourek, the author of the most extensive monograph on Antonín Dvořák to date. However he was the front connoisseur of the life and work of the composer, Šourek played even more significant role in the musical life of his period. He worked for numerous important music institutions and wrote music reviews, articles and studies for many journals and magazines, as well as books, dealing with Dvořák's student, performer and contemporaries. The text strives to evaluate Šourek's position amid the musical life of the time and emphasize his significance in Czech music history.

Key words

music criticism, music, Otakar Šourek, Antonín Dvořák, musical life, music institutions

Bibliography

- AUGUSTA, Jan Maria: Mosaika. *Dalibor*, r. 36, č. 4–5, 22. 3. 1919, s. 42.
- BAJEROVÁ, Blanka. *V. Novák, J. Suk a Podskalská filharmonie*. [online]. Dostupné z: <http://www.suksociety.cz/odbisp/CL_bajerova.htm>.
- BARTOŠ, Josef: *Antonín Dvořák: kritická studie*. Praha: J. Pelcl, 1913.
- BARTOŠ, Josef: O dvořákovskou chronologii. *Smetana*, r. 11, č. 7–8, 18. 11. 1921, s. 130–131.
- BURGHAEUSER, Jarmil. *Antonín Dvořák. Tematický katalog. Bibliografie, přehled života a dílo*. 2. vyd. Praha: SNKLHU, 1960.
- DVOŘÁK, Antonín a ŠOUREK, Otakar, ed. *Antonín Dvořák přátelům doma*. Praha: Melantrich, 1941.
- HALLOVÁ, Markéta. 75 let Společnosti Antonína Dvořáka, *Hudební rozhledy*, 2006, r. 59, č. 3, s. 45.
- HOŘEJŠ, Antonín. Jubileum Otakara Šourka. *Hudební rozhledy*. 1953, r. 6, č. 14, s. 654.
- Jbk. K jubileu Otakara Šourka. *Rytmus*, 1943–1944, r. 9, č. 1, s. 2–7.
- LÖWENBACH, Jan. Dvořákův životopisec. *Tempo: Listy Hudební matice*. 1933, r. 13, č. 2, s. 35–40.

⁷⁰ Viz pozn. 5, s. 2.

- MAÝROVÁ, Kateřina. O čem si psali Otakar Šourek a Bohuslav Martinů. *Harmonie*, březen 2003, s. 19–21, duben 2003, s. 17–21.
- MIKOTA, Václav, ed. *Hudba a národ*. V Praze: Svaz českých knihkupců a nakladatelů, 1940.
- NOUZA, Zdeněk – NOVÝ, Miroslav. *Josef Suk: tematický katalog skladeb*. Praha: Editio Bärenreiter, 2005.
- NOVÁ, Kateřina. Dvořákův jubilejní rok 1941. *Musicalia*, 2014, r. 6, č. 1–2, s. 39–52.
- NOVÁ, Kateřina. Novinář a recenzent Otakar Šourek. *Musicalia*, 2011, r. 3, č. 1–2, s. 79–84.
- NOVÁ, Kateřina. Sondy do vztahu Václava Talicha a Otakara Šourka na pozadí jejich vzájemné korespondence. *Hudební věda*, 2012, r. 49, č. 3, s. 301–320.
- NOVÁ, Kateřina. Sondy do vztahu Václava Talicha a Otakara Šourka na pozadí jejich vzájemné korespondence v letech 1939–1956 (dokončení). *Hudební věda*, 2013, r. 50, č. 1–2, s. 145–178.
- OTTLOVÁ, Marta. The “Dvořák Battles“ in Bohemia: Czech Criticism of Antonín Dvořák, 1911–1915. In: *Rethinking Dvořák. Views from Five Countries*. BEVERIDGE, David R. (ed.). Oxford: Clarendon Press, 1996.
- PEČMAN, Rudolf. *Útok na Antonína Dvořáka*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 1992.
- SKÁCEL, František. *Sedmdesát let Umělecké besedy. 1863–1933*. Praha: Umělecká beseda, 1933.
- SLOMINSKY, Nicholas, ed.: *Baker's Biographical Dictionary of Musicians*, Vol. 5. New York: Schirmer Reference, 2001, s. 704.
- ŠOUREK, Otakar, ed. *Smetanova „Má vlast“: její vznik a osudy*. Praha: Topičova edice, [1940].
- ŠOUREK, Otakar, ed. *Václav Talich: život a práce: soubor statí*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1943.
- ŠOUREK, Otakar. *Antonín Dvořák*. Praha: Mánes, 1929.
- ŠOUREK, Otakar. *Dvořákovy skladby komorní: charakteristika a rozbor*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1943.
- ŠOUREK, Otakar. *Dvořákovy skladby orchestrální: charakteristika a rozbor. [Svazek] I., Koncerty - serenády - suity - nokturna - rhapsodie - slovanské tance - legendy - symfonické variace - scherzo capriccioso - skladby drobné*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1944.
- ŠOUREK, Otakar. *Dvořákovy skladby orchestrální: charakteristiky a rozbor. [Svazek] II., Skladby programní. Overtury operní - ouvertury koncertní - symfonické básně*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1946.
- ŠOUREK, Otakar. *Dvořák's Werke: Ein vollständiges Verzeichnis in chronologischer, thematischer Anordnung = Skladby Dvořákovy: Úplný seznam chronologický, tematický a systematický*. Berlin: Simrock, [1917].
- ŠOUREK, Otakar. *Život a dílo Antonína Dvořáka*. Praha: Hudební Matice Umělecké besedy, 1922–1933. 4 sv.
- ŠOUREK, Otakar. Jos. Suk o svém tvůrčím vývoji. *Tempo: Listy Hudební matice*, 1934, r. 13, č. 5, s. 142–145.
- ŠOUREK, Otakar. *Leoš Janáček: Výlety paně Broučkovy: Rozbor*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1920.
- ŠOUREK, Otakar. *Rudolf Karel: Variace v životě i díle*. Vydání 1. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1947.
- ŠOUREK, Otakar. Skladby Josefa Suka. *Hudební revue*, r. 7, č. 4–5, leden – únor 1914, s. 186–198.
- ŠOUREK, Otakar. Skladby Vítězslava Nováka. *Hudební revue*, r. 3, č. 10, prosinec 1910, s. 507–516.
- ŠOUREK, Otakar. Stopami Sukova Epilogu. *Tempo: Listy Hudební matice*, 1946, r. 18I, č. 2–3, s. 35–39 a č. 4–5, s. 120–124.
- ŠOUREK, Otakar. Sukovy melodramatické pohádky. *Hudební revue*, 1912, r. 5, č. 7, s. 312.
- ŠOUREK, Otakar. Tematický rozbor Symfonie A dur O. Ostrčila, *Smetana*, 1906, r. 1, č. 6, 1. 3. 1906, s. 73–79.
- ŠOUREK, Otakar: Nová kniha o Dvořákovi. *Hudební revue*, 1915, r. 8, č. 2, s. 59–71.
- ŠOUREK, Otakar: O dvořákovskou chronologii. *Smetana*, r. 11, č. 9–10, 30. 12.1921, s. 155–156.

- ŠTĚDRONĚ, Bohumír. Šourek, Otakar. In KOL. RED.: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek 2. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965, s. 714–715.
- TALICH, Václav. *Úvahy, projevy a statě*. Beroun: Okresní muzeum Beroun, 1983.
- TYRRELL, John. Šourek, Otakar. In SADIE, Stanley, ed. *The New Grove*. Vol. 17. London: Macmillan Publisher, 1980, s. 753–754.
- VEČEŘA, Pavel. Národní souručenství, in: *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861–2004*, Malíř, Jiří a kol. Brno: Doplněk, 2005, s. 1091–1103.
- VOJTĚŠKOVÁ, Jana (ed.). *Josef Suk. Dopisy o životě hudebním i lidském*. Praha: Editio Bärenreiter, 2005.
- Výroční státní ceny pro hudební umění a teorii. *Tempo: Listy Hudební matice*, r. 9, č. 3, 20. 11. 1929, s. 122.